

OSNOVNA ŠOLA CIRKOVCE

KAM SO ŠLE VSE PRAVLJICE?

književnost
raziskovalna naloga

Avtorji: Špela Auer
Sara Drevenšek

Mentor: Nastja Bat

Cirkovce, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujeva se mentorici učiteljici Nastji Bat za strokovno, organizacijsko in motivacijsko pomoč ter za pomoč pri prevajanju povzetka in lektoriranju raziskovalne naloge. Prav tako se zahvaljujeva vsem anketirancem, ki so nama s svojimi odgovorili pomagali pri raziskovanju.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	6
1.1 Namen.....	6
1.2 Potek raziskovalnega dela	6
2 TEORETIČNI DEL	7
2.1 Izvor in zgodovina pravljic	7
2.1.1 Znane zbirke pravljic	7
2.2 Pomen in način posredovanja pravljic.....	12
2.2.1 Pravljica v vzgojno-izobraževalnem procesu	13
2.2.2 Pravljíčna doba.....	14
2.2.3 Zakaj pripovedovati pravljice in ne brati?	14
3 EMPIRIČNI DEL	17
3.1 Raziskovalne metode.....	17
3.1.1 Opredelitev problema.....	17
3.2 Analiza rezultatov	18
3.2.1 Analiza rezultatov prve, druge in tretje starostne skupine.....	18
3.2.2 Analiza rezultatov četrte, pete, šeste in sedme starostne skupine	22
4 RAZPRAVA	25
4.1 Končne ugotovitve	25
4.2 Predlagane rešitve.....	25
4.2.1 Tutorstvo na naši šoli	25
5 ZAKLJUČEK	27
6 VIRI IN LITERATURA	28
7 PRILOGE	29

KAZALO SLIK

Slika 1: Grimmove pravljice	9
Slika 2: Andersenove pravljice (Avtorica: Špela Auer, 2016).....	10
Slika 3: Peter Klepec (Avtorica: Sara Drevenšek, 2016).....	12
Slika 4: Tutorka pripoveduje (Avtorica: Sara Drevenšek, 2016).....	15
Slika 5: Učenci prvega razreda rešujejo ankete (Avtorica: Špela Auer, 2016).....	17
Slika 6: S kom najpogosteje prebiraš, oz. si prebiral pravljice?.....	18
Slika 7: Mama bere pravljico hčeri.....	18
Slika 8: O čem ti najpogosteje pripovedujejo?.....	19
Slika 9: Kaj najpogosteje počneš pred spanjem?.....	20
Slika 10: Otroka gledata televizijo.....	20
Slika 11: Katera je tvoja najljubša pravljica (razdeljeno po avtorjih)?.....	21
Slika 12: Sodobna pravljica.....	21
Slika 13: O čem so vam starejši najpogosteje pripovedovali?.....	22
Slika 14: Pripovedovanje zgodb.....	22
Slika 15: Kaj ste kot otrok najpogosteje počeli pred spanjem?.....	23
Slika 16: Katera je vaša najljubša pravljica (razdeljeno po avtorjih)?.....	24
Slika 17: Najbolj priljubljena knjiga Rdeča kapica (Avtorica: Špela Auer, 2016).....	24

Kam so šle vse pravljice?

POVZETEK

V tem šolskem letu sva se odločili, da se bova posvetili pravljicam. Še posebej sva se posvetili bralnim navadam učencev naše šole, naših staršev in starih staršev. Osredotočili sva se na njihovo branje, še posebej pa na branje pravljic. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju naju je zanimalo predvsem zdajšnje branje in poslušanje pravljic, medtem ko pri ostalih starostnih skupinah branje in poslušanje pravljic, ko so bili mlajši. Pomembno se nama je zdelo tudi dejstvo, če otroci poslušajo pravljice in zgodbe in ne le berejo.

Teoretični del opisuje znane pravljicarje in njihova znana dela, prav tako je govora tudi o slovenskih pravljicah. Omenjena je tudi zgodovina pravljic in njihov izvor. Opisan je tudi pomen pravljic ter pomen pripovedovanja. Empirični del vsebuje potek najinega raziskovanja ter analizo rezultatov. V razpravi sva podali končne rezultate in potrdili hipoteze, ki so bile zapisane v samem uvodu raziskovalne naloge.

V sklepnem delu raziskovalne naloge sva tudi podali predloge in morebitne rešitve za ohranjanje branja pravljic in opozorili na pozitivne lastnosti tutorstva.

Ključne besede: pravljica, branje, pripovedovanje, zgodbe, tutorstvo.

ABSTRACT

We decided that this school year will be devoted to fairy tales. Especially we focused on reading habits of students that attend our school, our parents and grandparents. We were interested in their reading, mostly about reading fairy tales. In first three years of primary school we wanted to know about students' reading nowadays and listening to fairy tales, although with other age groups we were interested in reading and listening to fairy tales when they were younger. We found important that children also listen to the fairy tales and stories and not just read them.

Theoretical part speaks about famous storytellers, their works and it also represents Slovene fairy tales. The history of fairy tales is also mentioned, also their origin. It also tells about the importance of fairy tales and storytelling. Empirical part consists of our research and the analysis of results. The discussion part involves final results and confirmed hypotheses that were written in introduction.

The final part consists of our suggestion and possible solutions for preservation of reading fairy tales. We also warned about positive parts of tutoring.

Key words: fairy tale, reading, storytelling, stories, tutoring

1 UVOD

Na naši šoli je v tem šolskem letu pričela delovati nova obšolska dejavnost, in sicer tutorstvo. Ker radi preživljava čas z mlajšimi učenci, sva se odločili, da bova sodelovali v tem projektu. V okviru tutorstva med drugim tudi beremo pravljice učencem prvega triletja z željo, da bi bolje spoznali svet pravlji in se prepustili domišljiji. V zadnjem času velikokrat obiščemo knjižnico, kjer prostovoljci – tutorji pripovedujemo zgodbe, saj imamo pri pripovedovanju tesnejši stik s poslušalci kot pri branju. Med obiskovanjem mlajših učencev sva se začeli spraševati, kakšne so bralne navade teh učencev, in če se kaj razlikujejo od bralnih navad nas malo starejših učencev, naših staršev ter starih staršev.

1.1 Namen

Namen najine raziskovalne naloge:

- Ugotoviti, s kom otroci berejo.
- Ugotoviti, katere so najbolj brane pravljice.
- Ugotoviti popularnost branja.
- Ugotoviti, kaj otroci počnejo pred spanjem.
- Ugotoviti, kdaj berejo.
- Ugotoviti, ali je povezano veselje do branja v otroških letih in poznejšem življenjskem obdobju.

Postavljanje hipoteze:

- Otroci danes berejo manj kot so to počeli včasih.
- Pripovedovanje je manj popularno kot včasih.
- Otroci pred spanjem več časa preživijo ob televiziji, telefonu in računalniku.

1.2 Potek raziskovalnega dela

V uvodu sva zapisali, zakaj sva se odločili za to temo. Teoretični del sva nadaljevali s teoretičnimi izhodišči, torej sva zapisali nekaj o izvoru in zgodovini pravlji, o slovenskih in tujih pravljicarjih ter o pomenu pravlji in o pomembnosti pripovedovanja pravlji. Empirični del vsebuje analizo anketnega vprašalnika, s katerim sva si pomagali, da sva lahko prišli do določenih ugotovitev. V razpravi in zaključku sva povzeli najine ugotovitve, potrdili, oziroma ovrgli najine hipoteze in podali najino končno misel oziroma sklep. Predlagali sva tudi rešitve ter predloge za nadaljnje delo in zapisali vprašanja, ki bi lahko sprožili prihodnje razprave.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Izvor in zgodovina pravljic

Pravljice niso otrok današnjega časa. Nastale so, ko je arhaična plemenska družba razpadla in se je mit ločil od rituala. Mit je sveta in svetotvorna zgodba, ki sodeluje v vzdrževanju in upravljanju kozmosa, pravljica pa je profana zgodba-fikcija, ki služi zabavi, in katere resničnost je le še pogojna, estetska. Ker pa je struktura pravljice stalna in izredno odporna proti spremembam, ki jih prinaša čas, je po svojih osnovnih potezah še globoko arhaična (Jenče 2006: 43). Pravljice upodabljajo to večno človeško izkušnjo in so prek nje povezane z umetnostjo in religijo; o tem je bilo že veliko povedanega in napisanega. V tem zapisu priteguje predvsem sorodnost, ki je od pravljic res ne pričakujemo – so namreč tako presenetljivo »moderne«, da se njihova modrost v nekaterih točkah stika z ugotovitvami in pogledi najmodernejših znanosti (Jenče 2006: 45). Pravljice nam pomagajo razumeti tisoč čudnih reči. To pa je ravno tisto, da nam pravljice zbudijo domišljijo in brez domišljije se ne moreš živeti ne v druge, ne vase in bi težko razumel svet. Pravljice nam lahko kažejo tudi pot in način, kako se znebimo vsakodnevnih strahov. In kdo si je pravljice sploh izmislil? Veliko ljudi je bilo, ki je skušalo svojo izkušnjo, svoja čustva in strahove povedati kot zgodbo. Pripovedovali so jo, da bi se potolažili, da bi zabavali ali pa tudi poučevali. Vse to se je godilo v davnih, davnih časih in v daljnih krajih, godi se pa tudi tukaj in zdaj (Kovač, 1998: 6).

2.1.1 Znane zbirke pravljic

Pančatantra: Najstarejša in najbolj slavna zbirka indijskih pravljic se imenuje Pančatantra ali Peteroknjižje, obsega namreč pet knjig. Zgodba o nastanku te knjige pripoveduje, da je nekoč živel kralj, ki ga je skrbela usoda njegovega kraljestva. Njegovi sinovi in dediči niso imeli namreč nobenega smisla za znanost in deželi z nevednim vladarjem se hudo piše. Kralj je našel modreca, ki je za mlade prince napisal pet knjig. Vsaka teh knjig ima okvirno zgodbo, v kateri se nizajo pravljice in vse skupaj se imenujejo Pančatantra. Teh pravljic pa niso pripovedovali samo princem, postale so neke vrste učna knjiga za mladino in za preproste ljudi. Šle so od ust do ust, iz dežele v deželo in so bile že v davni prevedene v najmanj 60 jezikov Azije, Afrike in Evrope (Kovač 1998: 8).

Tisoč in ena noč: Ta zbirka pravljic ima okvirno zgodbo o krutem sultanu. Prva žena ga je varala, zato je dal po poročni noči umoriti vsako svojo ženo. Šeherezada, hčerka njegovega vezirja, pa se je odločila, da bo krutega vladarja omehčala. Kljub smrtni nevarnosti se je poročila z njim, potem pa mu je ponoči pričela pripovedovati pravljico. Ko se je zaskovalo jutro, pravljica še ni bila končana in Šeherezada mu je obljubila, da mu jo bo naslednjo noč povedala do konca. In sultan ji je še za eno noč podaljšal življenje. In tako naprej in naprej tisoč in eno noč. Neusmiljeni sultan se je ob pravljicah zmehčal, spremenil svoje mišljenje in opustil okrutnost.

Kam so šle vse pravljice?

Charles Perrault: Tudi v Evropi so si že od nekdanj pripovedovali pravljice. Kot drugod po svetu so šle tudi tu od ust do ust, od vasi do vasi, od mesta do mesta, iz dežele v deželo. V knjigo pa jih je prvi pred tristo leti zapisal Francoz Charles Perrault. Če smo natančni, to je bilo leta 1697 v Parizu. Charles Perrault je bil že star gospod, ko si je drznil objaviti *Pravljice mame Goske*. To je bilo za tiste čase tako nenavadno, da je pod prvo izdajo raje podpisal svojega sina. Toda s pravljicami je hotel pokazati, da red in razum tudi nista vse na svetu, tudi čustva imajo svojo vrednost. Izbral je osem najbolj znanih ljudskih pravlji in jih povedal lepo, enostavno in hudomušno. Tako je prvi zapisal *Rdečo kapico*, *Pepelko*, *Trnuljčico*. Knjiga je na mah osvojila vsa srca in tako so pravljice tudi v knjižni obliki nastopile svojo zmagovito pot po svetu. Od takrat naprej so književniki radi prisluhnili, kaj si pripovedujejo preprosti ljudje in vsepovsod so pričeli zbirati pravljice (Kovač 1998: 20).

Srednji vek je sprejel le tiste pravljice, ki so s svojo vsebino lahko interpretirale krščanski nauk. Kot vzgojno sredstvo so jih uporabljali tudi pri vzgoji plemiških otrok. Druga polovica 17. stoletja je pri vzgoji uveljavljala čedalje bolj racionalistično prepričanje in kovala namesto pravlji »zgodbe, ki opisujejo resnične prigode«.

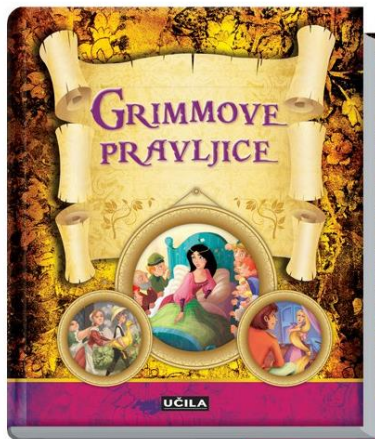
Brata Grimm: Naslednja znamenita knjiga pravlji so bile *Otroške in hišne pravljice*, ki sta jih leta 1812 izdala Nemca brata Grimm. To je bilo več kot sto let kasneje za *Pravljicami mame Goske*. V umetnosti, kjer sta nekoč red in razum veljala vse, so zdaj zakipela čustva in umetniki so očarani odkrivali ljudske pesmi in prisluhnili bajkam in pravljicam, ki so jih pripovedovali preprosti ljudje. Ugotovili so, da se da lepo govoriti in pisati tudi v drugih jezikih, ne samo v latinščini, pričeli so raziskovati svoje jezike, pisati slovnice in zbirati ljudske pesmi. Take vrste učenjaka sta bila tudi brata Grimm. Vse življenje ju je družilo prirčno prijateljstvo in zanimanje za iste stvari. Oba sta bila odlična jezikoslovca. Jakob je spisal nemško slovnico, zbirala sta gradivo za nemški slovar, predvsem pa sta zbirala ljudske pesmi in pravljice (Kovač 1998: 26).

Slovenski izraz *pravljica* je označeval vsako pripoved v prozi. Med 15. in 17. stoletjem pa so začeli s tem izrazom označevati nenavadne zgodbe o neresničnih dogodkih. Racionalistično usmerjena obdobja so s tem izrazom označevala lažnive, izmišljene pripovedi in šale. Šele s Herderjem in bratoma Grimm je dobil ta izraz veljavo za literarno zvrst, v kateri je glavna pripoved »oblikovana z umetniško fantazijo« (Kobe, Šircelj, Gerlovič 1972: 11).

Delo bratov Grimm je pri veliki večini evropskih narodov spodbudilo zbiranje in zapisovanje ljudskih pravlji. Prav tako pa je že v njunem času popolnoma stopila v ospredje povezava med to zvrstjo in otroškimi bralci. Že v njunem času in od tedaj naprej so pravljice vrednotili zelo različno in zelo si nasprotujoče kot pedagoško ali nepedagoško branje za otroke ter kot psihološko bolj ali manj primerno zanje.

Tudi datiranje in opredelitev okoliščin nastanka pravlji in drugih zvrsti ljudske proze je težavno in nejasno. Devet let po Herderjevi smrti sta brata Grimm leta 1812 objavila prvo zbirko zapisov ljudskih pravlji. Brata Grimm sta predvsem v svojih prvih zbirkah ljudskih pravlji hotela dati z njimi čim bolj nazorno sliko ljudskega pripovedništva in izročila. S tem sta tudi začetnika metode zbiranja in zapisovanja; to jima jo je narekovala usmerjenost dobe, ki je iskala v vseh odtenkih ljudske umetnosti ljudskega duha ter primarne oblike ustvarjalnosti. Mnoge pravljice, ki sta jih našla, so že v ustnem izročilu osvajale otroke, seveda v tistih socialnih plasteh, ki so ljudsko izročilo ohranjala živo (Kobe, Šircelj, Gerlovič 1972: 11).

Kam so šle vse pravljice?

Slika 1: Grimmove pravljice

(Vir: <http://felix.si/pravljice/9942-grimmove-pravljice-9789610018278.html>)

Božena Nemcova: Na neki pristavi v češkem mestu je prav mirno in prijazno živela punčka Barbara Pankl, ki so jo vsi klicali Barica ali Božena. Poleti so hodili v gozd, kjer so bile pod drevjem mehke blazine mahu, ali pa so v samih srajčkih sedeli na klopi, ki je bila ob reki pripravljena za stepanje perila. Jeseni sicer odletijo lastovke in gospoda odide iz letoviških gradov v velika mesta. In potem zapade sneg in babica prinese s podstrešja kolovrat. S kolovratom so zvečer prišle predice, z njimi pa čudovite pravljice o princeskah z zlato zvezdo na čelu, o vitezih in princih. In vse to je ta punčka odnesla s seboj v širni svet, kajti že zelo kmalu je odšla iz te mirne dolinice. V težkih letih se je pričela Božena Nemcova zanimati za češko književnost in se, v mislih na svojo ljubo babico, lotila tudi zbiranja pravljic. V tem času je napisala svojo najlepšo knjigo *Babica* (Kovač, 1998: 34).

Hans Christian Andersen: V majhni hiški se je 2. aprila leta 1805 na Danskem rodil fantek. Njegov očka je bil čevljar, mama perica in bili so zelo revni. Bili pa so srečna družina in starša sta imela svojega fantka zelo rada. Njegova otroška leta so bila tako srečna, kot če bi zrasel v zlati palači. Rad se je igral gledališče, sam si je naredil lutke in šival zanje iz krpic kraljevska oblačila. Ko je malo zrasel, ga je zelo privlačilo pravo gledališče. In takrat se je Andersen odločil: Njegova bodočnost je pri gledališču. Šel bo v Kopenhagen in postal slaven. V birmanski obleki, z nekaj tolarji v žepu se je štirinajstleten odpravil v Kopenhagen. Gledališču je poslal nekaj iger, ki jih je sam napisal. Dobil je štipendijo in odpravil se je na potovanje. Prišli so prvi uspehi z romanom in pravljicami, res je postal slaven pisatelj in danski kralj mu je naklonil »pesniško plačo«. Poznal je vse slavne ljudi tistega časa in prepotoval toliko dežel kot takrat le malokdo. Njegove pravljice so prevedene v več kot sto jezikov. V Kopenhagenu ima spomenik, njegov spomenik stoji tudi v mestu Odense in njegov rojstni dan je mednarodni dan mladinske knjige (Kovač 1998: 44).

V prvem desetletju 20. stol. nastopa proti pravljici **Maria Montessori** in svetuje, naj bi pravljice in sploh sleherno fantastično branje odstranili iz otroškega sveta, saj pravljice vznemirjajo otroško domišljijo in jo usmerjajo v neresničen svet v obdobju, ko otrok še ni sposoben ločevati domišljjskega sveta od resničnega (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 15).

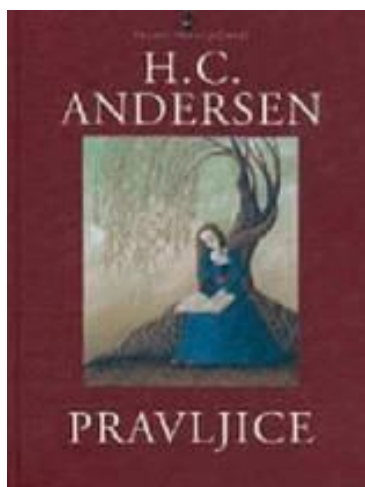
Nekaj let po teh uničujočih predavanjih Marie Montessori o pravljici pa sta se trudila dva znamenita moža, znanstvenik in ustvarjalec, da bi pravljico prikazala predvsem kot besedno umetnost, v kateri otrok ob fantazijskih vizijah doživlja čisto lepoto. Ta dva moža sta bila francoski literarni zgodovinar **Paul Hazard** in ruski pisatelj **Maksim Gorki**.

Kam so šle vse pravljice?

Leta 1932 je **Josef Prestel** v Nemčiji svaril pred novimi nevarnostmi, ki so pretile vzgojnim interpretacijam pravljice. Ena od teh nevarnosti je v pačenju vsebinskih pomenov pravljice v politične namene. Pravljico nasilno razlagajo kot nosilko nove religije, in sicer je to religija privilegirane rase. Nekaj let kasneje postanejo ta svarila žalostna resnica v nacistični pedagogiki. Pravljice postanejo priročno nacistično vzgojno sredstvo, ki naj vzgaja nacistično mladino k bojevitemu življenjskemu nadziranju (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 16).

Povojni čas je moral pri nas in drugod po Evropi zopet pripravljati tla ugodnejšemu vrednotenju pravljice. K »popravljanju« vrednotenja predvsem ljudske pravljice je mnogo pripomogla literarnoznanstvena ocena **Maxa Lüthija**. Pravljica je v prvi vrsti in predvsem literarni pojav in zato je nujno, da odkrijemo predvsem njene literarne prvine. Povzemanje vzgojnih namenov ljudske pravice je dopustno samo, če to dosežemo, ne da bi potvarjali pravljico kot literarno zvrst (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 19).

Severne dežele, Skandinavija in Anglija, se zdi, da so nudile ugodna tla oblikovanju umetne pravljice. **Hans Christian Andersen** odkrije kot ustvarjalec v pravljici ter prvobitni zvrsti ljudskega izročila nove razsežnosti s tem, da jo podredi kot izrazno sredstvo za svoja lastna občutja, spoznanja, hrepenenja, da z njo izpove svoje predstave o svetu in življenju. Tako Andersenova ustvarjalna svoboda preoblikuje sicer trdne sheme ljudske pravljice ter zakonitosti dogajanja podredi v skladu z usmerjenostjo svoje dobe, romantike, subjektivnim čustveno močno naglašenim fantastičnim predstavam. **Andersenove pravljice**, prva zbirka je izšla leta 1835, s »subjektivnim razkrojem ljudske pravljice« odpirajo nadaljnjo pot razvoja v dve smeri: v artistično in simbolično preoblikovanje pravljice v obdobju moderne; druga smer pa vodi v oblikovanje moderne fantazijske pravljice, v kateri se vse bolj uveljavlja subjektivni otroški svet (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 20).

Slika 2: Andersenove pravljice (Avtorica: Špela Auer, 2016)

Carlo Collodi ali Carlo Lorenzini se je rodil novembra leta 1826 v prelepem mestu Firenze v številni družini, bilo je namreč kar enajst otrok. Carlo je študiral v Firencah filozofijo in retoriko in potem delal kot knjižničar. Bil je tudi direktor gledališča in sodeloval je pri izdaji leksikona. Carlo Collodi je znal pisati tako, da so ga otroci razumeli in še celo težke šolske knjige je napisal tako, da so bile razumljive in vabljive. Sodeloval je tudi pri časopisu za otroke in prav v tem časopisu je pričela izhajati zgodba o Ostržku. **Ostržek** je čisto Collodijeva iznajdba in z njo je na mah postal slaven (Kovač, 1998: 52).

Ruske narodne pravljice: Ruske pravljice so nekaj prav posebnega. Nikjer drugje ni hišice na kurjih nožicah, nikjer drugje te ne tolažijo: lezi spat in počakaj, jutro je modrejše od večera (Kovač, 1998: 60).

Kam so šle vse pravljice?

Norman Hunter: Rodil se je takole približno pred sto leti v kraju Sydenham. Dolga leta je delal za radio. Bil je tekstopisec, se pravi, da se je ukvarjal z reklamami. Poleg tega pa je leta in leta vodil na radiu Otroške ure in tam je prvič pričel pripovedovati zgodbe o čudaškem in raztresenem profesorju Modrinjaku, ki je izumljal prav čudovite naprave. Poleg profesorja Modrinjaka si je izmislil še deželo Prečudnarijo (Kovač 1998: 68).

Indijanske pravljice: Večina pravljič govori o nadnaravnih silah, ki so ustvarile svet, o velikih silah na zemlji, kot so ogenj, grom, blisk in vihar pa še o lovu in kmetovanju, živalih in rastlinah, ki zdravijo ali zastrupljajo. Indijanci ne izgubljajo besed po nepotrebem in nikoli ne govorijo, kot bi rožice sadili, vsaka njihova beseda stoji in je dragocena. Prav takšen pa je tudi jezik njihovih pravljič.

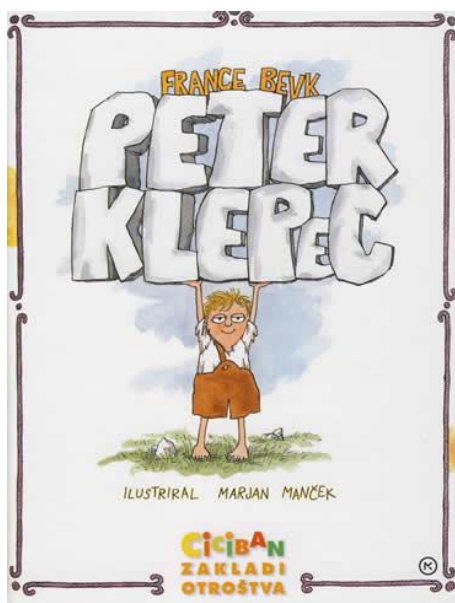
Frank Lyman Baum: Najlepša prav zares ameriška pravljica je **Čarovnik iz Oza**, ki jo je napisal Frank Lyman Baum.

Tove Jansson se je rodila istega leta, kot je izbruhnila prva svetovna vojna, se pravi leta 1914. Tove je študirala na likovni akademiji v Helsinkih, Stockholmu in Parizu. Veliko je potovala po Evropi, nikoli se ni poročila in živela je na samotnem otoku, kjer je pisala in risala svoje znamenite pravljice o Mumintrolkih. Ko je Tove Jansson dobila najimenitnejšo nagrado za otroško knjigo – to je Andersenova nagrada – je tudi sama rekla: «V pravljici mora vedno ostati nekaj nepojasnjeno in tudi brez slik. Otroku moramo dovoliti, da stvari domisli sam»(Kovač1998: 90).

Reinhardt Jung je sodoben pisatelj, ki živi v Nemčiji. Po poklicu je novinar in sedaj je urednik otroških oddaj na južnonemškem radiu. Pravljica o ptičku kraljičku je prevedena iz knjige **Skrivno znanje pingvinov**. Ta knjiga je imela tak uspeh, da je napisal kar tri na isto temo. Ena je izšla tudi v slovenščini.

Kam so šle vse pravljice?

Za konec pa povejmo še nekaj o slovenski pravljici. Naša deželica leži na prepihu, v njej se križajo poti vzhoda in zahoda, severa in juga in tako so lahko pravljice priletele od vsepovsod in se tukaj udomačile. Tukaj so doma vile in palčki, imamo Zlatoroga v njegovem kraljestvu, goreče škopnike na Pohorju, ob Kolpi pohaja Peter Klepec, ob Cerkniškem jezeru pase vrab polhe in na Slivnici se zbirajo čarovnice. Seveda smo imeli tudi Slovenci ljudi, ki so naše ljudske pravljice zapisovali. Med prvimi sta bila **Josip Jurčič** in **Matija Valjavec**, pa **Janez Trdina** s svojimi bajkami iz Gorjancev, kasneje še **Fran Milčinski**, pa **Lojze Zupanc**, pa še in še tja do današnjih časov. Seveda pa imamo Slovenci tudi celo vrsto pripovedovalcev, ki so »naredili pravljice iz svoje glave«, kot je rekel **Levstik**. Med ljudskimi pravljicami pa se snov velikokrat prepleta. Slovenec, ki je potoval po svetu, je pravljico slišal, jo potem povedal doma malce po svoje, ljudem je bila všeč, pa so jo pripovedovali naprej. In že je bila slovenska. En motiv pa je, za katerega pravijo, da ga ni nikjer drugje na svetu, in to je pravljica o **Desetnici** (Kovač 1998: 109).

Slika 3: Peter Klepec (Avtorica: Sara Drevenšek, 2016)

2.2 Pomen in način posredovanja pravljič

Konec 19. in začetek 20. stoletja je obdobje, ki je na področju psihologije odkrilo podzavest, odkrilo, da so otroštvo in doživetja otroštva za oblikovanje človekove osebnosti silno pomembni. Psihologija se torej posveča razkrivanju zakonitosti, ki oblikujejo otroški duševni svet. Tako so sredstva za odkrivanje teh zakonitosti tudi tiste literarne zvrsti, do katerih otroci v določenem razvojnem obdobju pokažejo izredno zanimanje. Obenem pa postaja otroški svet vse bolj prisoten tudi v besedni umetnosti. Vedno več je ustvarjalcev, ki z umetniško besedo žele ujeti in izraziti otroštvo in prvine tega otroškega sveta. V takem ozračju se rojeva moderna fantazijska pravljica. Zato imamo prav v tem obdobju ustvarjalce, ki jim ni »za malo« z umetniško besedo posegati v otroštvo, dobimo ustvarjalce, kot ugotavljajo literarni zgodovinarji, ki so z enako resnostjo pojmovali pisanje »za otroke« kot pisanje »za odrasle«.

Moderni fantazijski pravljici je izhodišče otrokov duševni svet in skozi širok spektrum fantazijske igre, ki je v njem neprestano prisotna, oblikuje resničnost. Ta fantazijska igra je silno svobodna in mnogotera, značilno zanjo je, da ne upošteva nobenih zakonitosti resničnega sveta, edina zakonitost, ki jo uravnava, je zakonitost otroškega mišljenja, zakonitost asociacij v tem mišljenju, ki pestrost te fantazijske igre še povečuje do pravih

Kam so šle vse pravljice?

ekstremnosti. Edina otipljiva realnost te zvrsti je torej fantazijska igra, v kateri je drugače izražena stvarnost – njegove želje, dileme in hrepenenja.

Sanje, igrače, živali, daljne dežele, čarovnice, povodni mož itd. so za otroka zelo bistveni del njegove vsakdanjosti, neprestano napolnjujejo svet njegovega mišljenja, ki mu ga oblikujejo pravila fantazije. Odrasli realni svet je odrinjen na rob tega egocentričnega mišljenja. Zato ob branju teh literarnih del lahko neprestano ugotavljamo, da so tudi za odrasle, da so poučna za odrasle, tiste odrasle predvsem, ki so preveč pozabili, da so bili nekoč otroci. Torej pomaga odraslim k njihovem osveščanju v odnosu do otrok in otroštva, kakor so ljudske pravljice, ali klasične umetne pravljice tudi za otroka, ker z njimi lahko spoznavajo pravila življenja, v katero bodo prej ali slej stopili. Moderna fantazijska pravljica je torej zrcalni odsev resničnosti, vendar ne resničnosti v vsej njeni celoti in jasnih obrisih, jasne so samo tiste črte, ki jih lahko sublimira in vključi vase otroška fantazija (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 23).

2.2.1 Pravljica v vzgojno-izobraževalnem procesu

Kaj so pravljice? Pravljice so sanje človeštva, vendar so v pravljicah združene tudi vse individualne sanje. Njihov pogled je globalen, izraz je predznanstven, nedeljiv, zato pravljice delujejo zdravilno (Jenče 2006: 95).

Za otroka so pravljice osrečujoče sanje v budnem stanju. So kot sanje, v katerih prihaja do besede energetska osnova našega bivanja nezavedno. Spanje uravnatežuje telo, sanje osvežujejo in integrirajo duševnost (Jenče 2006: 96).

Doživetje pravljice pri neizraznem branju je relativno nevtrarno in se nas dotakne v obsegu okrog 5 % besedila, kot so izmerili v raziskavah v zvezi z usvajanjem pri poslušanju ali branju. To pomeni, da so z merjenjem naučenega ugotovili, da neizrazno poslušanje prebranega pomeni v povprečju 5 % usvojitve prebranih vsebin. Pripovedovanje pravljice v živo, ko otroci niso udeleženi (30 %), pripovedovanje drug drugemu (50 %), igre vlog (70 %), uporaba usvojenega znanja in posredovanje drugim (90 %) kaže intenzivnost usvajanja.

Kako pravljico posredujemo, je v veliki meri odvisno od pripovedovalčevega temperamenta. Pomembno pri izvajanju pravljice je, da pripovedovalec govori iz sebe, besedilo predela skozi lastno izkušnjo naravno in ritmično v osebni odnosu. Pri ustvarjalnosti iz sebe se moramo varovati narcizma. Narcizem se zgodi, če želimo nastopati. Osredotočeni moramo biti na čim bolj naravno posredovanje sporočila na sebi lasten način. Pri pripovedovanju je pomemben smisel za drugega, omogočena mora biti komunikacija na več ravneh. Dobro je, da otroci po pripovedi odreagirajo na pravljico na čim več različnih načinov, saj je tudi otrok vsak zase originalen (Jenče 2006: 98).

Pravilno izbrane in primerno pripovedovane pravljíčne zgodbe imajo velik pomen za normalni razvoj predvsem otrokovega čustvenega in domišljjskega, pa tudi izkustvenega, umskega in moralnega sveta. Vemo, da so najsplošnejše psihične značilnosti petletnega, šestletnega otroka izrazito čustven, afektiven odnos do sveta, čedalje večja sposobnost in tudi gnetljivost domišljije in poseben način mišljenja, ki mu pravimo mišljenje po analogiji. Za petletnika še ni trdne meje med stvarnim in umišljenim svetom, če pa ta meja že obstaja, sta mu običajno to dve povsem enakovredni resničnosti. Odločilna ali vsaj prevladujoča dejavnost v njegovem življenju je še zmerom igra, pri kateri se je že zmožen vključiti v skupino in se podrediti njenim pravilom. V igri si tudi že lahko postavi cilj, kar pomeni, da pričanja ob tako imenovanih dojemalnih in domišljjskih igrah prodirati v ospredje ustvarjalna igra. Prav v naštetih tipih iger najde otrokova dejavnost v tem obdobju najprimernejši izraz, saj je otrok v njih v celoti prisoten s svojim doživljanjem.

Kam so šle vse pravljice?

Zakaj pripovedujemo petletnemu, šestletnemu otroku prav pravljico in zakaj navežemo nanjo igralno pavzo, preden pričnemo z drugo zgodbo? Pravljico izberemo zanj zato, ker ustreza njegovemu literarnemu okusu, pa tudi drugim duhovnim potrebam, ki jih pogojujejo psihične dispozicije njegove razvojne stopnje. Z igralno pavzo pa poskusimo zato, ker je prav igra tisti, pravljичnemu sorodni svet, v katerem se lahko pet-, šestleten otrok v polni meri razživi in izživi in si tako s svojo ustvarjalno domišljijo sproženo utrdi doživetje zgodbe (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 37).

2.2.2 Pravljična doba

S pravljичno zgodbo pa stopi v otrokov svet neka tretja, njemu doslej neznana oseba, ki začne s svojim delovanjem odstirati otroku nove in nove domišljjske predstave in vzbujati močne čustvene reakcije. Od trenutka, ko se je otrok že sposoben vživeti v ta zanj novi svet in ga doživljati, od trenutka torej, ko ga prične zanimati tista zgodba, ki pomeni nam odraslim pravljico kot zvrst literarne umetnosti, pa govorimo o otrokovi pravljичni dobi.

Veliko strokovnjakov, ki se ukvarja z otrokom, zlasti čistih psihologov, je mnenja, da traja pravljična doba samo toliko časa, dokler otrok pravljичni zgodbi še absolutno verjame. Res je v pravljичni dobi v najbolj dobesednem pomenu tisti otrok, ki še absolutno verjame, da je, npr. v pravljici o Janku in Metki v resnici hišica iz sladkarij, ki se jo da pojesti, pa zmerom spet na novo zraste. Toda tudi tisti otrok, ki je z vstopom v šolo, z vsak dan večjim izkustvom, z začetki pravega, »odraslega« logičnega mišljenja, že zavestno potegnil mejo med realnim in irealnim svetom, med igro in svojimi čedalje večjimi delovnimi dolžnostmi, tudi ta otrok še ni dokončno zapustil svojega »pravljичnega obdobja«, čeprav že jasno razlikuje, kaj je v zgodbi »zares« in kaj je »izmišljeno«. Tako kot še zmerom potrebuje igro, čeprav jo že pojmuje kot čas sprostitve po delu, tako se še zmerom zateka k zgodbam.

Osnovni cilj pri posredovanju pravljic je predvsem literarna vzgoja, se pravi, da si prizadevamo vzbuditi otroku ob pravljici predvsem estetsko doživetje.

2.2.3 Zakaj pripovedovati pravljice in ne brati?

Pripovedovanje zgodb kot način posredovanja literature otrokom »pravljичne starosti« ima v sodobni pedagogiki že svoje trdno mesto. Pripovedovanje zgodb ima tudi že svoj utrjen strokovni izraz – storytelling – in se je ponekod izoblikovalo v samostojni »poklic«, za katerega navdušuje, spodbuja in tudi usposablja vrsta priročnikov, ki so jih napisali bodisi izkušeni pripovedovalci bodisi v poslanstvo pripovedovanja zgodb prepričani mladinski pisatelji. Vsi avtorji se strinjajo med seboj v prepričanju, ki ga delimo z njimi tudi mi, da je živo pripovedovanje iz oči v oči najbolj tesen in učinkovit stik z otroškim poslušalcem. Sugestivnega izraza pripovedovalčevih oči, v katere se upirajo poslušalci, tako rekoč tesnega stika z njimi, ne more nadomestiti umetniško še tako dovršeno branje v krogu otrok, kakor tudi ne glas s plošče in iz radia ali govoreča slika s televizijskega zaslona.

Vodja ure pravljic, ki bere iz knjige, je vezan. Vezan je na tiskane besede, stavke in odstavke. Medtem ko bere, svoje publike ne vidi. Zato ne more vsak trenutek spremljati njenih reakcij in se jim potemtakem tudi ne more prilagoditi ali nanje vplivati. Telesni in z njim tudi duhovni stik med njim in otroki zato ne more biti popoln.

Pripovedovalec zgodbe pa je svoboden. Ne samo, da mu ni treba strmeti v knjigo, tudi na besede, stavke in odstavke mu tako rekoč ni več treba paziti, saj je izpolnjen z zgodbo, spojen z njo v toliki meri, da ga pisateljeve besede ne blokirajo. Dober pripovedovalec se zgodbe namreč ne nauči enostavno na pamet, marveč jo tako rekoč vpije vase, jo asimilira,

Kam so šle vse pravljice?

čeprav ostaja obenem spoštljivo »v ozadju«. Njegovo pripovedovanje je zato spontano in neprisiljeno. Notranja svoboda in zunanja nevezanost na knjigo mu omogočata tudi med pripovedovanjem ustvarjati primerno vzdušje, razpletati vezi med seboj in publiko, utrjevati medsebojno naklonjenost in zaupanje. Čim intimnejša sta telesni in duhovni stik med pripovedovalcem in otroki, tem večja je njihova sposobnost pozornosti in koncentracije ob poslušanju, torej tudi zmožnost doživljanja pravljice. Pripovedovalcu ostanejo v rokah vse pedagoške niti, saj svojo publiko vidi, jo neprestano opazuje in se torej lahko vsak trenutek prilagodi njenim reakcijam, oziroma nanje vpliva, jih izrabi v svoje namene. Tako lahko zgodbo skrajša, razširi ali prekine, lahko poudari mesta, ki se mu v danem trenutku zdijo vredna posebnega poudarka. V primeri s tistim, ki otrokom zgodbo bere, ima pripovedovalec to ugodnost, da lažje najde stik s poslušalci in ta stik med zgodbo lažje vzdržuje, celo povečuje; da zaradi intenzivnejšega neposrednega stika s poslušalci le-tem omogoča večjo koncentracijo in s tem možnost, da bo zgodba zaživela pred otroki polnokrvno, v vseh svojih razsežnostih, in tem večja je možnost, da jo bodo poslušalci tako tudi doživeli.

Slika 4: Tutorka pripoveduje (Avtorica: Sara Drevenšek, 2016)

Preden bo pripovedovalec pričel pripovedovati otrokom pravljичne zgodbe, bo zase in za svoje poslušalce najprej poiskal primeren prostor ali prijazen kotiček, kjer bo zmožen skoncentrirati sebe in svoje poslušalce ter tako ustvariti za uspešen začetek primerno vzdušje. Poslušalce bo razporedil v krogu, najbolje okoli mize, sam pa bo sedel mednje, verjetno k tistemu otroku, ki je najmanj »udomačen« in potemtakem najbolj potrebuje njegovo telesno in duhovno bližino. Med pripovedovanjem se bo neprestano sprehajal po očeh svojih poslušalcev in se od časa do časa ustavil pri tistih otrocih, pri katerih bo začutil, da njegovo pripovedno sugestijo najbolj potrebujejo. Če bo le šlo, svoje pripovedi ne bo prekinjal sredi zgodbe, da bi npr. pojasnil, kakšno manj običajno besedo ali utišal kakega nemirnega otroka in ga spodbudil k poslušanju.

Otrokom tuje izraze bo primerno opisal že med pripovedjo ali pa jih bo razložil na koncu zgodbe; pozornosti nemirnih poslušalcev ne bo izsiljeval z grajo, marveč jo bo skušal vzbuditi s povečano sugestivnostjo v pripovedovanju.

Predvsem pri mlajših poslušalcih bo pripovedovalec na začetku in po potrebi tudi pred vsako novo zgodbo navezal z otroki krajši pogovor bodisi v zvezi s tematiko, ki jo zgodba obravnava, bodisi o okolju, v katerem se pravljica dogaja ali pa bo domiselno predstavil glavne junake in otroke ob tem povprašal, ali morda že poznajo kakšno zgodbo s podobnimi junaki.

Pripoved sama mora biti jasna in razumljiva, govorica pa čim lepši in čim naravnejši pogovorni jezik. Hitrost pripovedi je sicer v veliki meri odvisna od značaja dogajanja in od vzdušja v zgodbi, vendar naj pripovedovalec raje govori počasneje kot prehitro.

Kam so šle vse pravljice?

Pripovedovalcu tudi ni treba napejati glasu. Polglasna pripoved je namreč dosti bolj sugestivna kot preglasna. Otroci morajo iz barve ali lege glasu razpoznati, kateri osebi iz pravljice pripada glas, s katerim pripovedovalec pripoveduje (Šircelj, Kobe, Gerlovič 1972: 45).

Pripovedovane zgodbe živijo zelo drugače kot tiste, ki jih zajamemo naravnost iz knjig. Živijo skozi pripovedovalčevo enkratno izbiro besed, skozi barvo in moč njegovega glasu, skozi njegovo mimiko in gesto. Nimajo ene same podobe, uresničujejo se vsakič malo drugače, saj jih pripovedovalec ne govori na pamet. Besede išče sproti, pri tem pa poleg njegovega lastnega razpoloženja na oblikovanje pripovedi vplivajo tudi pozornost poslušalcev in okoliščine, v katerih govori. Pripovedovanje torej ni le golo posredovanje zgodbe, je tudi zelo prefinjena oblika komunikacije med ljudmi. S pripovedovanjem krepimo otrokovo sposobnost poslušanja in koncentracije nasploh, širimo njegov domišljjski svet in s tem ustvarjamo temelje za večjo samostojnost in ustvarjalnost v mišljenju (Blatnik-Mohar 2003: 15).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Raziskovalne metode

3.1.1 Opredelitev problema

V raziskovalni nalogi sva želeli raziskati bralne navade otrok in mladine ter bralne navade odraslih zdaj in v njihovem otroštvu. Zanimalo naju je predvsem, ali se pripovedovanje in branje pravljic zmanjšuje; in če se, zakaj je temu tako.

Odločili sva se, da omenjeni problem raziščeva s pomočjo anketnega vprašalnika. Osnovnošolce sva vprašali, ali radi berejo, oz. poslušajo pravljice, oz. so jih radi, s kom so jih najpogosteje prebiral, ali so jim zgodbe tudi kdaj pripovedovali, kdo in o čem jim je pripovedoval. Povprašali sva jih tudi o njihovih najljubših pravljicah ter o tem, kaj počnejo pred spanjem. Starejši so odgovarjali tudi na vprašanja o količini sedaj prebranih knjig in temu, kdaj berejo ter kdaj so brali kot otroci.

Odločili sva se, da bova anketirance razdelili v sedem starostnih skupin:

- 1. starostna skupina: 1. vzgojno-izobraževalno obdobje,
- 2. starostna skupina: 2. vzgojno-izobraževalno obdobje,
- 3. starostna skupina: 3. vzgojno-izobraževalno obdobje,
- 4. starostna skupina: 16–29 let,
- 5. starostna skupina: 30–40 let,
- 6. starostna skupina: 41–50 let,
- 7. starostna skupina: 51–80 let.

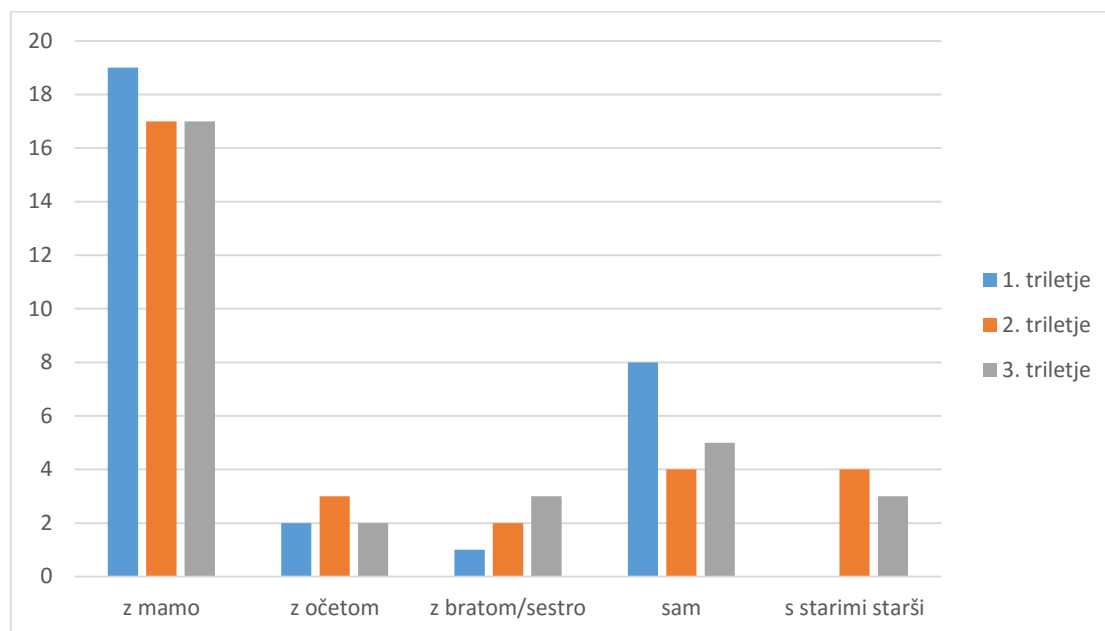
To se nama je zdelo smiselno, ker ne moremo primerjati načina življenja sedanjih otrok in otroštva skoraj stoletje nazaj. Anketirali sva 210 posameznikov, od tega jih sodi v vsako posamezno starostno skupino po 30.

Slika 5: Učenci prvega razreda rešujejo ankete (Avtorica: Špela Auer, 2016)

3.2 Analiza rezultatov

3.2.1 Analiza rezultatov prve, druge in tretje starostne skupine

Slika 6: S kom najpogosteje prebiraš, oz. si prebiral pravljice?

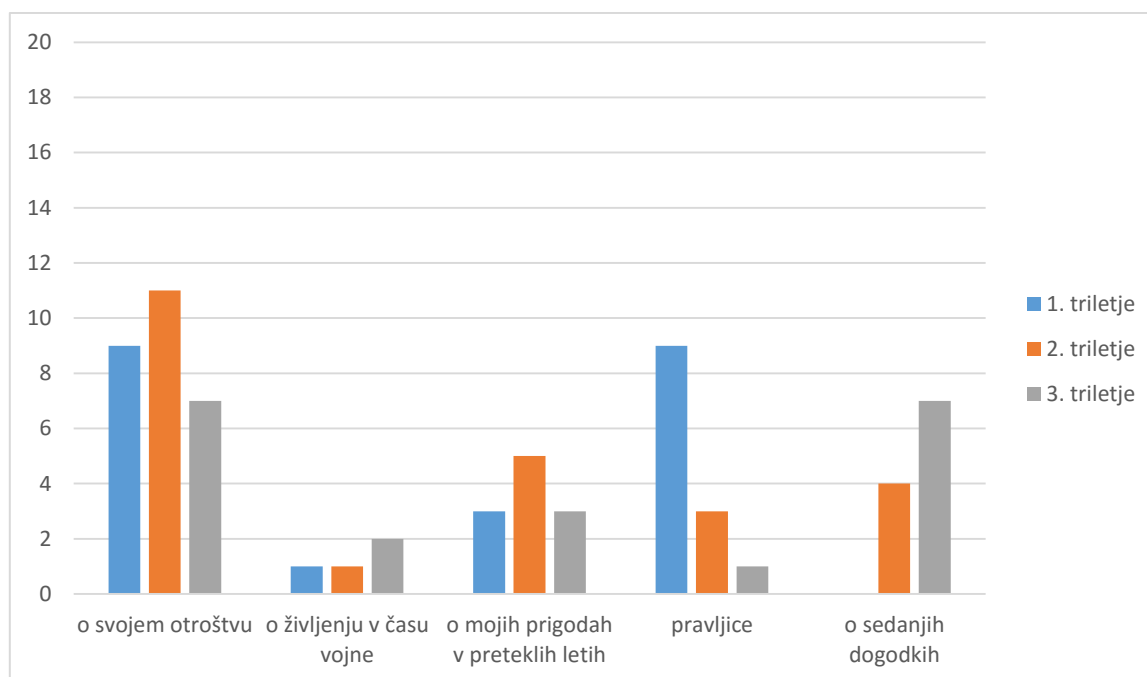
Prvi diagram (slika 6) prikazuje, s kom zdaj prebirajo pravljice oziroma, s kom so jih prebirali, ko so bili mlajši. Z diagrama je razvidno, da je bil najpogostejši odgovor z mamo. Takšen odgovor je podalo 57 učencev. 17 osnovnošolcev je odgovorilo, da pravljice prebirajo sami in 7 z očetom ter prav tako 7 s starimi starši. Najmanj jih je odgovorilo z bratom/sestro, in sicer 6. Opažava, da se odgovori bistveno ne razlikujejo med starostnimi skupinami. Zasluditi pa je mogoče, da je malce naraslo število otrok, ki berejo sami. Sklepava, da je tako zaradi hitrega ritma življenja in starševske prezaposlenosti.

Slika 7: Mama bere pravljico hčeri

(Vir: <http://www.zurnal24.si/branje-pravljic-ze-od-rojstva-clanek-183204>)

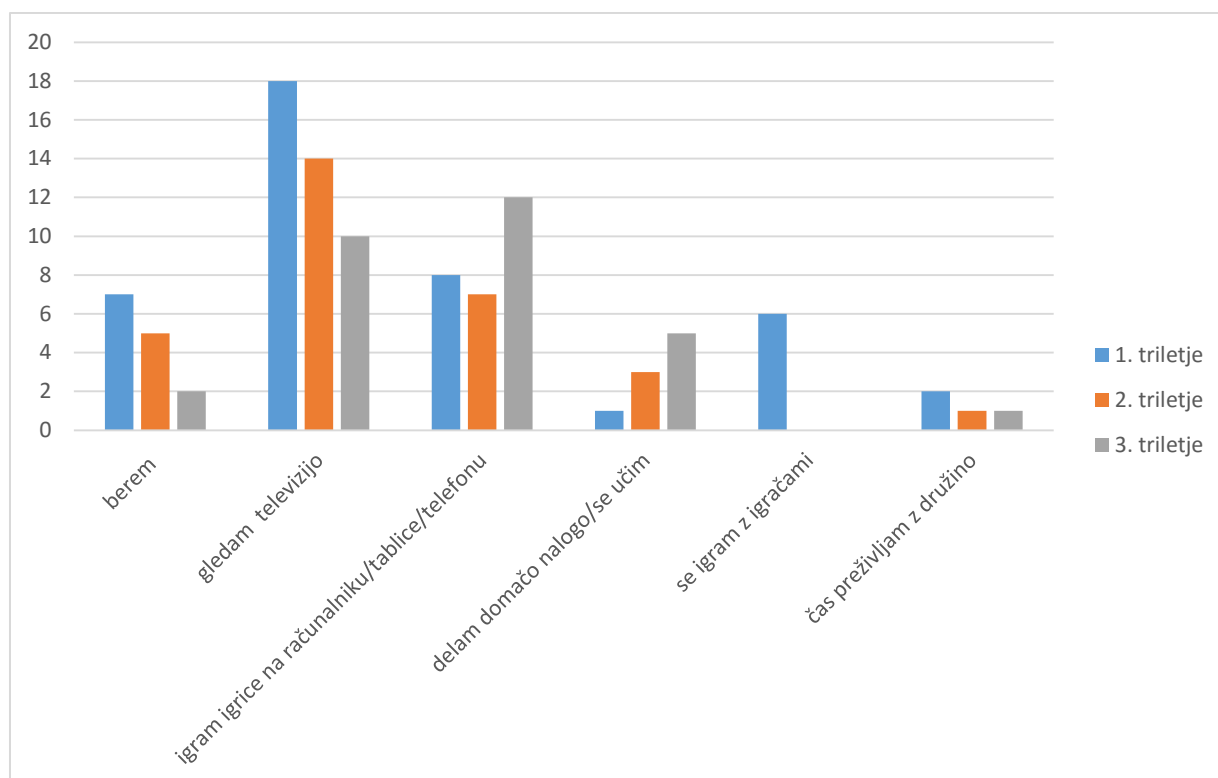
Kam so šle vse pravljice?

Slika 8: O čem ti najpogosteje pripovedujejo?

Drugi diagram (slika 8) prikazuje odgovore na vprašanje: O čem ti najpogosteje pripovedujejo? Tukaj lahko opazimo, da 27 učencem pripovedujejo o svojem otroštvu. Kar 13 učencem pripovedujejo pravljice in 11 o sedanjih dogodkih, prav tako 11 o svojih prigodah v preteklih letih. Hkrati pa lahko ugotovimo, da 4 pripovedujejo o življenju v času vojne. Ugotovili sva, da starejši največ pripovedujejo o svojem otroštvu, pripovedovanje pravljic pa upada glede na naraščajočo starost. Tem otrokom pa pripovedujejo več o aktualnih dogodkih.

Kam so šle vse pravljice?

Slika 9: Kaj najpogosteje počneš pred spanjem?

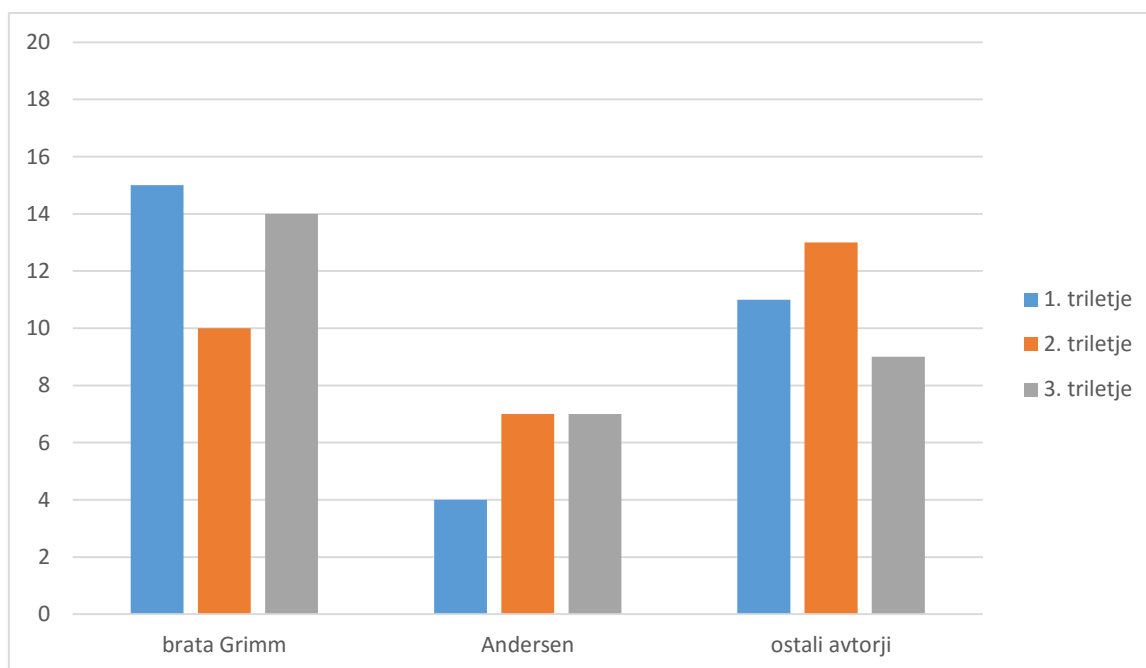
Tretji diagram (slika 9) prikazuje, kaj najpogosteje počnejo pred spanjem. Razberemo lahko, da jih največ gleda televizijo in sicer 42, medtem ko 27 osnovnošolcev igra igrice na računalniku/tablici/telefonu. 14 jih bere in 9 dela domačo nalogo, oz. se učijo. Manj, in sicer 6, se jih igra z igračami ter najmanj, torej 4, čas preživljajo z družino. Opaža se, da je velik vpliv medijev, saj več kot polovica anketirancev preživlja večere ob njih. Opaža se tudi, da starejši učenci vse manj berejo in čas preživljajo z družino. Namesto tega pa uporabljajo razne elektronske naprave.

Slika 10: Otroka gledata televizijo

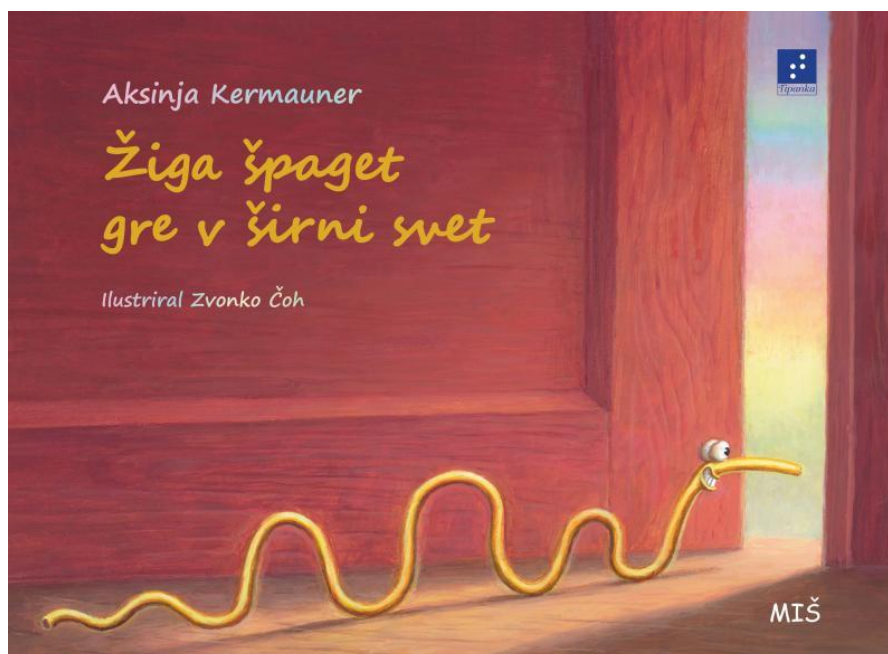
(Vir: <http://sandzakpress.net/igrice-i-gledanje-televizije-povecava-rizik-od-depresije-kod-djece>)

Kam so šle vse pravljice?

Slika 11: Katera je tvoja najljubša pravljica (razdeljeno po avtorjih)?

Zgornji diagram (slika 11) prikazuje, katere so najljubše pravljice anketirancev. Razbere se lahko, da so najpogosteje najljubše pravljice bratov Grimm, saj jih je tako odgovorilo 39, medtem ko jih je 33 izbralo pravljico drugega avtorja. Najmanj, torej 18, jih je izbralo pravljice avtorja Andersena. Pod ostalimi avtorji je bilo navedenih 25 različnih avtorjev, od tega jih je bilo večina sodobnih. Iz teh podatkov lahko sklepamo, da otroci poznajo najboljše pravljice bratov Grimm, hkrati pa jih tudi najraje berejo ali poslušajo.

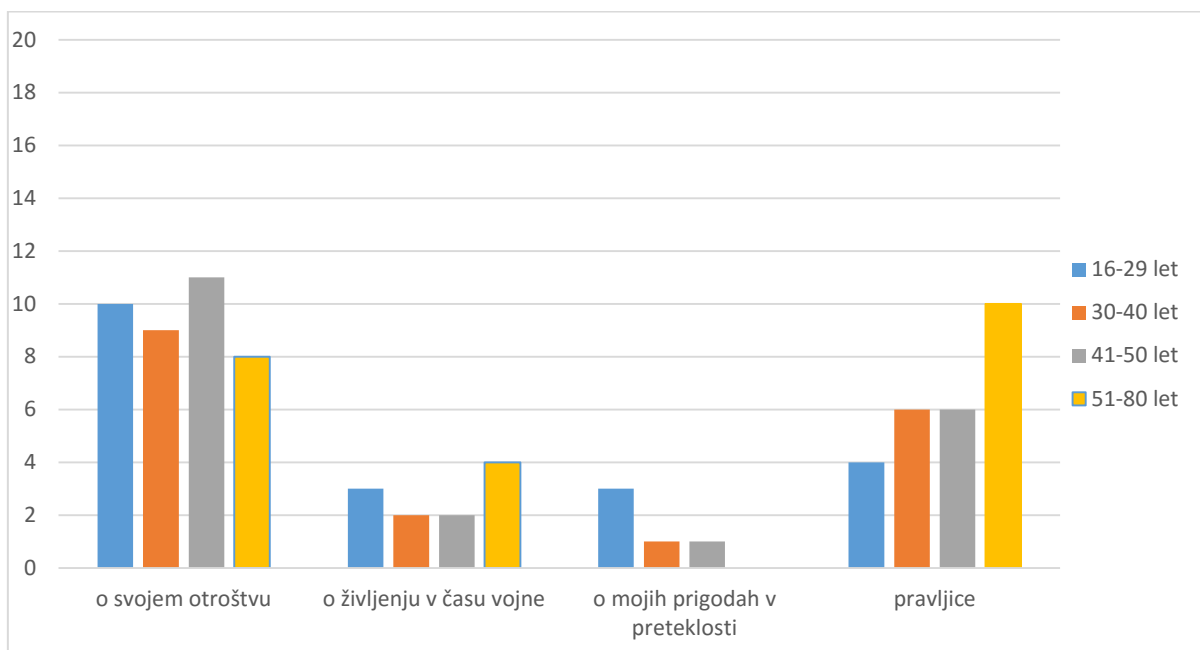

Slika 12: Sodobna pravljica

(Vir: <http://www.zalozbamis.com/knjiga/ziga-spaget-gre-v-sirni-svet/>)

Kam so šle vse pravljice?

3.2.2 Analiza rezultatov četrte, pete, šeste in sedme starostne skupine

Slika 13: O čem so vam starejši najpogosteje pripovedovali?

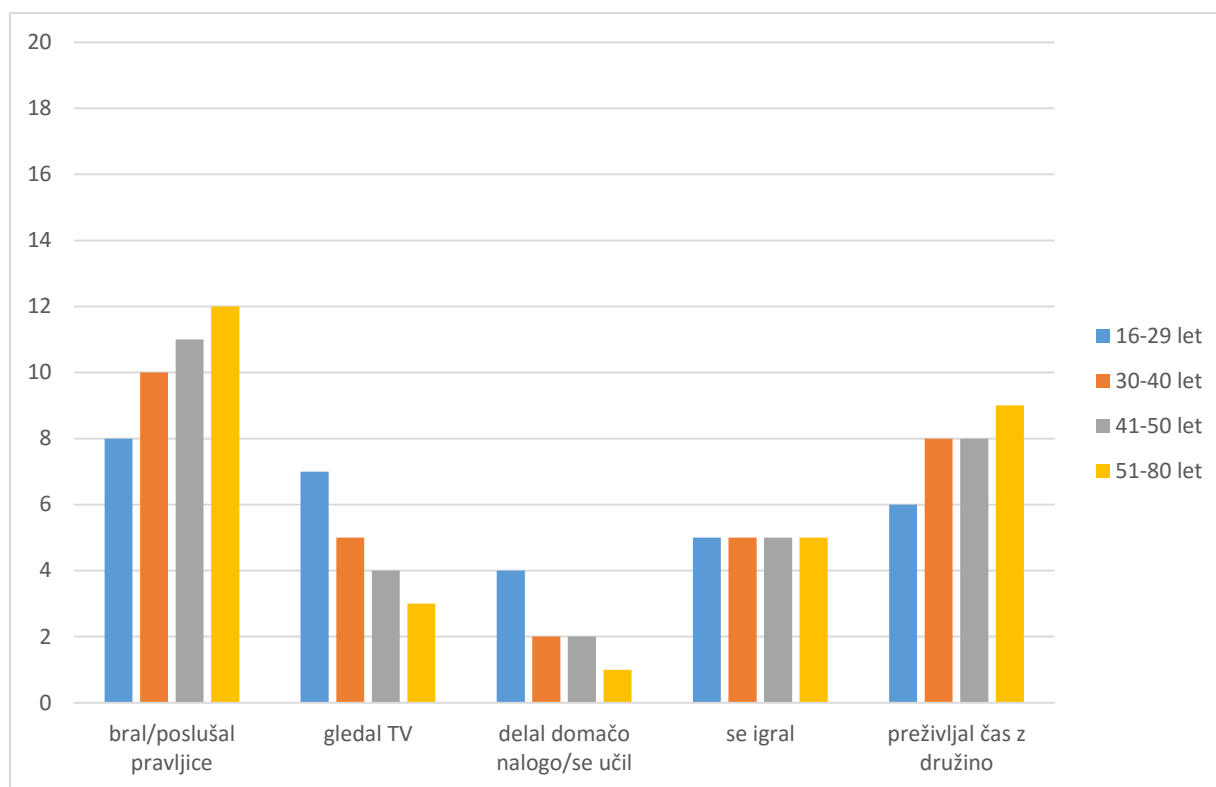
Četrti diagram (slika 13) prikazuje odgovore 4., 5., 6. in 7. starostne skupine, in sicer na vprašanje, o čem so jim najpogosteje pripovedovali, ko so bili mlajši. 38 anketirancev je poslušalo o svojem otroštvu, 26 pravljice, 11 o življenju v času vojne in le 5 o svojih prigodah v preteklosti. Vidimo, da se skozi starostne skupine pripovedovanje pravljic ali zgodb zmanjšuje. Povečuje pa se pripovedovanje o prigodah v preteklosti.

Slika 14: Pripovedovanje zgodb

(Vir: <http://sporocilovsteklenici.blogspot.si/2013/09/pripovedovanje-zgodb.html>)

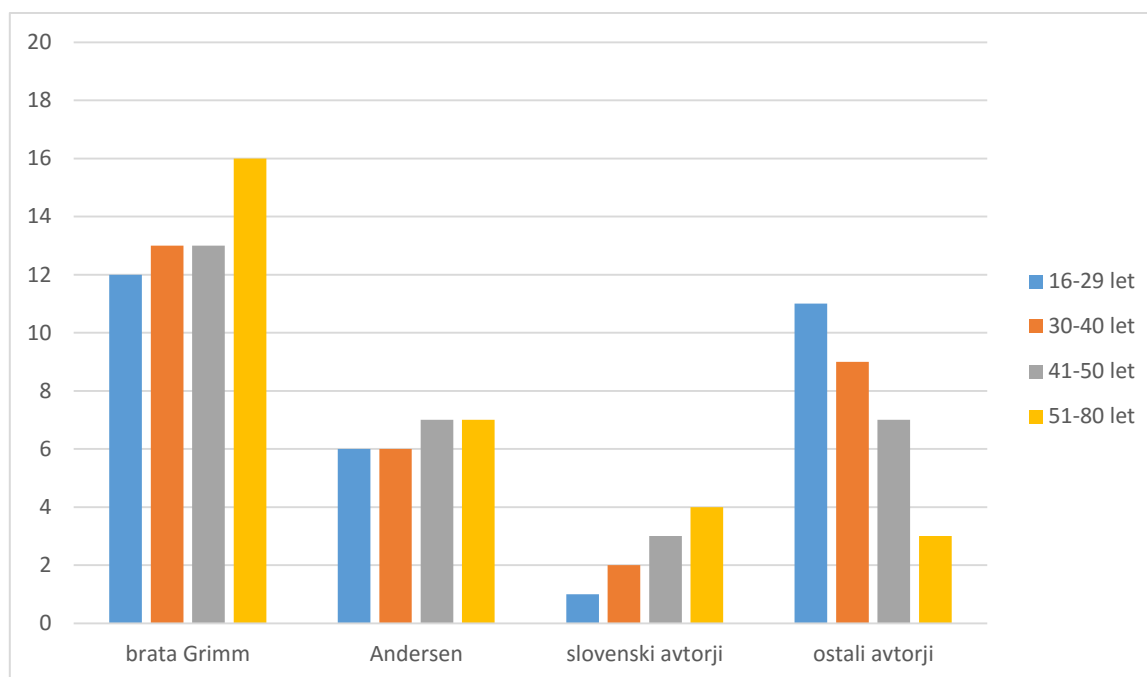
Kam so šle vse pravljice?

Slika 15: Kaj ste kot otrok najpogosteje počeli pred spanjem?

Peti diagram (slika 15) prikazuje odgovore na vprašanje, kaj so kot otroci najpogosteje počeli pred spanjem. Odgovori so bili zelo različni. Največ jih je bralo/poslušalo pravljice. Vidimo, da se branje oziroma poslušanje pravljic zmanjšuje glede na padajočo starostno skupino, torej, da so starejši, ko so bili še otroci, pred spanjem več brali, oz. poslušali pravljice ali zgodbe, kot so jih mlajši ljudje kot otroci. Medtem ko se je branje pravljic zmanjševalo, se je gledanje televizije povečevalo. Prav tako se je povečalo delanje domačih nalog pred spanjem, domnevava, da je tako zato, ker so imeli člani 4. starostne več izven šolskih dejavnosti, kot člani ostalih starostnih skupin in so imeli čas za šolske obveznosti le zvečer ali pred spanjem. Igranje se za razliko od preživljanja časa z družino ni spremenilo. Ugotavljava, da je 4. starostna skupina preživljala manj časa z družino kot ostale starostne skupine. Meniva, da je tako prav zato, ker so imeli starši več obveznosti, in ker so otroci več gledali televizijo.

Kam so šle vse pravljice?

Slika 16: Katera je vaša najljubša pravljica (razdeljeno po avtorjih)?

Šesti diagram (slika 16) prikazuje odgovore na vprašanje, katera je vaša najljubša pravljica. Tako kot pri 1., 2. in 3. starostni skupini so najbolj priljubljene Grimmove pravljice, kajti ta odgovor je izbralo kar 54 anketirancev. Pri sedmi in šesti skupini so bolj priljubljene Andersenove pravljice kot pri ostalih dveh skupinah. Velika odstopanja opazimo pri odgovorih »slovenski avtorji in ostali avtorji«. Slovenski avtorji so bili ljubši starejšim kot malce mlajšim, medtem ko je pri odgovoru »ostali avtorji« ravno obratno. Morda je tako, ker v času, ko so bili 51- do 80-letniki otroci, na našem ozemlju, ni bilo tako zelo veliko tujih pravljič.

Slika 17: Najbolj priljubljena knjiga Rdeča kapica (Avtorica: Špela Auer, 2016)

4 RAZPRAVA

4.1 Končne ugotovitve

S pomočjo analize ankete lahko potrdiva najine postavljene hipoteze. Anketirance sva razdelili v sedem starostnih skupin. Pri prvi starostni skupini, torej otroci v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju, so naju zanimale zdajšnje bralne navade; medtem ko pri ostalih starostnih skupinah predvsem njihove bralne navade, ko so bili še otroci. Na podlagi vprašanj sva ugotovili, da zdajšnji otroci pred spanjem več gledajo televizijo, so več na družbenih omrežjih ter igrajo igrice na raznih napravah, kot so jo v njihovih letih prejšnje generacije. Prav tako se zmanjšuje čas, ki ga posvetijo branju pred spanjem zaradi prej navedenega razloga. V zdajšnjem času so najbolj priljubljene Grimmove pravljice, ki jih otroci najpogosteje prebirajo z mamami. Tudi včasih so zelo radi brali te pravljice, le da so jih prebirali s starimi starši. Pripovedovanje pravljič se zmanjšuje, s tem pa se povečuje pripovedovanje o njihovem otroštvu. V 2. in 3. triletju jim skoraj ne pripovedujejo pravljič, ampak jim raje povedo, kaj o aktualnih dogodkih.

Meniva, da so bile raziskovalne metode, ki sva jih uporabili, primerne, vendar bi za bolj natančen prikaz rezultatov morali imeti večje število anketirancev. Na tak način bi lahko najine ugotovitve posplošili na širše slovensko območje in ne samo na naše podeželje.

4.2 Predlagane rešitve

Kot prvo rešitev, ki bi jo tu predlagali, je tutorstvo. Z veseljem lahko poveva, da smo to rešitev že pričeli izvajati v začetku šolskega leta. Zavedava se, da današnji tempo življenja marsikaterega starša prikrajša za dragocen prosti čas z otrokom. Verjameva, da preživijo skupaj kar se le da, mogoče pa pri njihovem druženju včasih zmanjka za branje ali pripovedovanje zgodb. Skozi tutorstvo pa so učenci kljub temu deležni nekaj le-tega.

4.2.1 Tutorstvo na naši šoli

Tutorstvo je na OŠ Cirkovce nekaj novega. V ta projekt se vključujejo učenke in učenci 7., 8. in 9. razreda. V tem programu starejše učenke in učenci večkrat pomagajo v 1. ali 2. razredu. Učenci so se razdelili v pare in vsak par je prejel skupinico otrok, s katerimi se družijo in jih učijo. Tutorji si želijo, da se učenci v njihovi družbi počutijo dobro in sprejeto, in prav tako upajo, da bi se v primeru zmerjanja ali v primeru, da je kateri izmed njih užaljen, obrnili na njih, starejše učence. Na voljo pa so seveda tudi, če kateri izmed učenk in učencev potrebuje pomoč pri učenju. Pomagajo, kolikor je v njihovih močeh, saj želijo, da bi se otroci na šoli počutili dobro in veselo ter čim bolj sprejeto.

Kam so šle vse pravljice?

Utrinek tutorke na enem izmed druženj:

14. septembra smo učenke pomagale v obeh 1. razredih. Vsak par je torej dobil skupino otrok, katerim smo prebrale pravljico, saj so ta dan dobili navodila, kaj morajo postoriti, če želijo opraviti bralno značko. Otroci so bili pripravljene sodelovati in z veseljem so odgovarjali na zastavljena vprašanja. Z njimi smo se po prebrani pravljici tudi malo pogovorile. Nato je vsak prejel mapo, v katero so po vsaki prebrani pravljici položili risbo. Otroci so z nasmehom in z iskrico v očeh risali in beli list papirja kmalu ni bil več tako bel. Nato so risbice položili v mapo. To bodo morali še nekajkrat ponoviti, če bodo želeli opraviti bralno značko. Ta dan je bil za nas poln smeha in veselja.

Ob zaključku raziskovalne naloge sta se nama odprli dve novi vprašanji:

- Ali branje pravljic v otroštvu vpliva na nadaljnji otrokov jezikovni razvoj?
- Ali branje pravljic v otroštvu vpliva na boljši učni uspeh med šolanjem?

To pa naj razišče nek radovednež, ki prihaja za nama.

5 ZAKLJUČEK

Že Albert Einstein je rekel: *»Če želite, da bi bili vaši otroci pametni, jim berite pravljice. Če želite, da bi bili še pametnejši, jim berite še več pravljic.«*

Strokovnjaki vsi po vrsti zagovarjajo, da pravljice že stoletja vzgajajo otroke in jim pomagajo odrasti, se spopadati z najstrašnejšimi strahovi, ki jih ravno preko domišljjskega sveta pravljic lahko predelajo in se tako počasi soočajo z resničnim svetom. Otroci preko pravljичnega sveta tako čistijo svoje strahove, spoznavajo razsežnosti človeškega vedenja, čustvovanja in doživljajo pri tem najrazličnejša čustva (od jeze, strahu, žalosti do veselja, upanja, sreče). To pomeni, da se bojijo za svoje junake, so jezni na hudobne mačehе, čaravnice, škrate, so žalostni, ko mora njihov junak npr. od doma, ga preženejo ipd. So pa veseli, ko dobri junak premaga hudobnega, srečno življenje junakov do konca njihovega življenja jim ponuja upanje, da bodo hudobni tudi v resnici kaznovani. Seveda boste rekli, da to ni podobno pravemu svetu, kjer stvari nikoli niso črno-bele. Vendar je otroški svet tisti, ki je na začetku črno-bel. Načini, kako so pravljичni liki predstavljeni, so takšni, kakršen je otrokov notranji svet – poln protislovij: dobro – slabo, ljubezen – sovraštvo, pogum – strah, sreča – nesreča. Lastna notranja protislovja otroka večkrat spravljajo v stisko, saj ne more razumeti, kako se npr. enkrat počuti dobrega in ubogljivega, drugič pa slabega in uporniškega. Pravljice mu na ta način pomagajo urediti njegova protislovna čustva in vnesti red v njegovo notranje doživljanje. Pravljice s svojimi liki pomagajo ublažiti grozo pred svetom tako, da mu slikajo pogum, modrost, dobroto, hvaležnost kot vrednote, s katerimi se lahko junak bori proti zlobi, nevoščljivosti, prevzetnosti, strahopetnosti. Pri tem je uspešen (<http://www.zmajcek.net/content/view/638/132/>).

6 VIRI IN LITERATURA

- Blatnik-Mohar, Marina (2003): Beremo skupaj: priročnik za spodbujanje branja. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Jenče, Ljuba (2006): Sedi k meni, povem ti eno pravljico. Maribor: Mariborska knjižnica.
- Kordigel Aberšek, Metka (2008): Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kovač, Polonca (1998): Od kod so se vzele pravljice. Ljubljana: Mladika.
- Šircelj, Martina, Kobe, Marjana, Gerlovič, Alenka (1972): Ura pravljic. Ljubljana: Mladinska knjiga.
- Čarobni svet pravljic (svetovni splet). Dostopno na <http://www.zmajcek.net/content/view/638/132/> (14. 3. 2016).
- Grimmove pravljice (svetovni splet). Dostopno na <http://felix.si/pravljice/9942-grimmove-pravljice-9789610018278.html> (25. 2. 2016).
- Branje pravljic že od rojstva (svetovni splet). Dostopno na <http://www.zurnal24.si/branje-pravljic-ze-od-rojstva-clanek-183204> (3. 3. 2016).

7 PRILOGE

Anketni vprašalnik za 1. vzgojno-izobraževalno obdobje:

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljen/-a! Sva Sara Drevenšek in Špela Auer. Obiskujeva 8. razred OŠ Cirkovce. Odločili sva se, da bova v tem šolskem letu delali raziskovalno nalogo z naslovom *Kam so šle vse pravljice?* Po natančnem premisleku sva ugotovili, da nama lahko pri tem pomagaš tudi ti. Pripravili sva nekaj vprašanj, na katere želiva, da odgovoriš. Pri odgovorih se odloči za eno možnost, razen v primeru, če je zapisano drugače. Že vnaprej se ti zahvaljujema za pomoč.

Razred: _____

Spol (obkrožite): Ž M

1. Ali rad/-a bereš, oziroma poslušáš pravljice?

DA NE

2. S kom najpogosteje prebiraš pravljice?

- z mamo

- z očetom

- z bratom/sestro

- z babico/dedkom

- sam

- drugo: _____

3. Ali ti zgodbe kdaj tudi pripovedujejo?

DA NE

Če si na prejšnje vprašanje odgovoril z **DA**, nadaljuj z naslednjim vprašanjem. Če si pa obkrožil **NE**, pa nadaljuj z vprašanjem št. 6.

4. Kdo ti običajno pripoveduje zgodbe?

- starša

- stara starša

- brat/sestra

- drugo: _____

5. Najpogosteje mi pripovedujejo:

- o svojem otroštvu

- o življenju v času vojne

- o mojih prigodah v preteklih letih

Kam so šle vse pravljice?

- o sedanjih dogodkih
- pravljice
- drugo: _____

6. Kaj najpogosteje počneš pred spanjem? Izbereš lahko dva odgovora.

- berem/poslušam pravljice
- gledam televizijo
- igram igrice na računalniku/tablici/telefonu
- delam domačo nalogo/se učim
- se igram z igračami
- z družino se igram družabne igre

7. Najraje imam pravljice o:

- princesah/princih
- živalih
- predmetih s posebno močjo
- pošastih/zmajih/dinozavrih
- ljudeh s posebnimi močmi
- drugo: _____

8. Moja najljubša pravljica je: _____

9. Ali kdaj gledaš risanke, ki imajo podobno vsebino kot kakšna pravljica?

DA NE

10. Raje:

- si preberem/poslušam pravljico
- si ogledam risanko, ki ima podobno vsebino

Zakaj?

Kam so šle vse pravljice?

Anketni vprašalnik za 2.–4. starostno skupino:

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljen/-a! Sva Sara Drevenšek in Špela Auer. Obiskujeva 8. razred OŠ Cirkovce. Odločili sva se, da bova v tem šolskem letu delali raziskovalno nalogo z naslovom *Kam so šle vse pravljice?* Po natančnem premisleku sva ugotovili, da nama lahko pri tem pomagaš tudi ti. Pripravili sva nekaj vprašanj, na katere želiva, da odgovoriš. Pri odgovorih se odloči za eno možnost, razen v primeru, če je zapisano drugače. Že vnaprej se ti zahvaljujema za pomoč.

Razred: _____

Spol (obkrožite): Ž M

1. Ali si kot otrok rad/-a bral/-a, oziroma poslušal/-a pravljice?

DA NE

2. S kom si jih najpogosteje prebiral?

3. Ali so ti zgodbe kdaj pripovedovali?

DA NE

Če si na prejšnje vprašanje odgovoril z **DA**, nadaljaj z naslednjim vprašanjem. Če si pa obkrožil **NE**, pa nadaljaj z vprašanjem št. **6**.

4. Kdo ti jih je običajno pripovedoval?

5. Najpogosteje so mi pripovedovali:

- o svojem otroštvu
- o življenju v času vojne
- o mojih prigradah v preteklih letih
- o aktualnih dogodkih
- pravljice
- drugo: _____

6. Najraje sem imel/-a pravljice o:

- princesah/ princih
- živalih
- predmetih/ ljudeh s posebno močjo
- drugo: _____

Kam so šle vse pravljice?

7. Kaj si kot otrok najpogosteje počel pred spanjem? Izbereš lahko dva odgovora.

- bral/ poslušal pravljice
- gledal televizijo
- igral igrice na računalniku/ tablici/ telefonu
- delal domačo nalogo/ se učil
- se igral z igračami
- z družino se igral družabne igre

8. Moja najljubša pravljica je bila: _____

9. Ali sedaj rad bereš?

DA NE

10. Koliko knjig v povprečju prebereš na mesec?

- 0–1
- 2–3
- 4–6
- 7 ali več

11. Kdaj bereš knjige? _____

12. Najraje imam knjige z vsebino (Izbereš lahko dva odgovora.):

- o ljubezni
- o pustolovstvu
- o zgodovini
- o fantastičnih dogodkih
- o nadnaravnih pojavih
- o medsebojnih odnosih
- o znanih osebah

13. Kaj najpogosteje počneš pred spanjem?

14. Rad berem tudi (izbereš lahko več odgovorov):

- revije
- časopise
- spletne novice
- drugo: _____

15. Ali se ti zdi, da premalo bereš?

DA NE

Kam so šle vse pravljice?

Anketni vprašalnik za 5.–7. starostno skupino:

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni! Sva Sara Drevenšek in Špela Auer. Obiskujeva 8. razred OŠ Cirkovce. Odločili sva se, da bova v tem šolskem letu delali raziskovalno nalogo z naslovom *Kam so šle vse pravljice?* Po natančnem premisleku sva ugotovili, da nama lahko pri tem pomagata tudi vi. Pripravili sva nekaj vprašanj, na katere želiva, da odgovorite. Pri odgovorih se odločite za eno možnost, razen v primeru, če je zapisano drugače. Že vnaprej se vam zahvaljujema za pomoč.

Starost:

Spol(obkrožite): Ž M

Dosežena stopnja izobrazbe (obkrožite):

- Osnovnošolska izobrazba
- Poklicna izobrazba
- Srednješolska izobrazba
- Višje ali visokošolska izobrazba
- Univerzitetna izobrazba
- Magisterij, specializacija, doktorat
- Drugo: _____

1. Ali ste kot otrok radi brali, oziroma poslušali pravljice?

DA NE

2. S kom ste jih najpogosteje prebirali?

3. Ali so vam zgodbe kdaj pripovedovali?

DA NE

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z **DA**, nadaljujte z **naslednjim vprašanjem**. Če ste pa obkrožili **NE**, pa nadaljujte z vprašanjem št. **6**.

4. Kdo vam jih je običajno pripovedoval?

5. Najpogosteje so mi pripovedovali:

- o svojem otroštvu
- o življenju v času vojne
- o mojih prigodah v preteklih letih
- o aktualnih dogodkih
- pravljice
- drugo: _____

Kam so šle vse pravljice?

6. Najraje sem imel/-a pravljice o:

- princesah/ princih
- živalih
- predmetih/ ljudeh s posebno močjo
- drugo: _____

7. Kaj ste kot otrok najpogosteje počeli pred spanjem? Izberete lahko dva odgovora.

- bral/ poslušal pravljice
- gledal televizijo
- delal domačo nalogo/ se učil
- se igral z igračami
- z družino se igral družabne igre

8. Moja najljubša pravljica je bila: _____

9. Kdaj so vam najpogosteje pripovedovali pravljice:

- v zgodnjih jutranjih urah
- pred/med kosilom
- med popoldanskim počitkom
- zvečer pred spanjem

10. V katerem letnem času so vam pripovedovali?

- poleti
- pozimi
- jeseni
- spomladi

11. Ali sedaj radi berete?

DA NE

12. Koliko knjig v povprečju preberete na mesec?

- 0-1
- 2-3
- 4-6
- 7 ali več

13. Knjige berem:

- dopoldan
- popoldan
- popoldan
- zvečer
- ponoči

14. Rad berem tudi (izberete lahko več odgovorov):

- revije
- časopise
- spletne novice
- drugo: _____

Kam so šle vse pravljice?

15. Ali se vam zdi, da današnjim otrokom starši premalo berejo oziroma pripovedujejo pravljice?

DA NE

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, nadaljujte z naslednjim vprašanjem. Če ste odgovorili z NE, nadaljujte z vprašanjem št. 16.

16. Menim, da otrokom berejo premalo, ker:

- so starši prezaposleni
- so otroci prezaposleni
- skupen čas izkoriščajo za druge aktivnosti
- drugo: _____